

Vyhodnocení realizačního projektu záchranného programu hořečku mnohotvarého českého (*Gentianella praecox* ssp. *bohémica*) v České republice za rok 2023

V následujícím přehledu jsou uvedeny aktivity realizované v rámci ZP v roce 2023. Vyhodnocení realizačního projektu záchranného programu pro hořeček mnohotvarý český byl vypracován v rámci projektu PROSPECTIVE LIFE (LIFE22-IPN-CZ-PROSPECTIVE-LIFE/101104621), souboru aktivit WP4.

V roce 2023 byla opatření kapitoly Péče o biotop hrazena z různých finančních zdrojů, a to dotačních nástrojů POPFK, NPO-POPFK, PPK, AEKO, OPŽP a LIFE. Využívány byly rovněž rozpočty krajů a správ národních parků. Financování managementu lokalit zajišťované AOPK ČR je shrnuto v tabulce č. 1. Zdroje financování všech lokalit jsou shrnuty dále viz tab. č. 2 a 3.

Tab. 1: Finanční zajištění opatření péče o biotop – AOPK ČR.

č.	Lokalita	Financování	Regionální pracoviště AOPK ČR
26	Albrechtice u Sušice, NPP Pastviště u Fínů	PPK A	RP SCHKO Český les
34	Podvoří, Volský vrch	NPO-POPFK – int.	RP Jižní Čechy
35	Olymp	NPO-POPFK – int.	RP Jižní Čechy
37	Polná na Šumavě, bývalé lůmky	NPO-POPFK – int.	RP Jižní Čechy
38	Vyšný, louka nad cestou NPR Vyšenské kopce	NPO-POPFK – int.	RP Jižní Čechy
42	Olešnice v Orlických horách, PR Hořečky	PPK A	RP Východní Čechy
48 ¹	Číchov, sjezdovka Na Jalovci	POPFK - int	RP SCHKO Žďárské vrchy
65	Olešnice v Orlických horách, sjezdovka U Židků	NPO-POPFK ext.	RP Východní Čechy
67	Horní Štěpánov, svah vrchu Větrák	PPK B	RP Olomoucko
70	NPR Vyšenské kopce, Bártlovy louky, Nové Dobrkovice	NPO-POPFK – int.	RP Jižní Čechy

3.1 Péče o biotop

Z celkového počtu 32 prioritních lokalit lze k roku 2023 označit 3 za zaniklé. Management byl prováděn s výjimkou jedné na všech zbývajících lokalitách, z čehož na 14 byl hodnocen jako **optimální** popř. **dostatečný**, na 13 lokalitách jako **ne zcela dostatečný**. Po jedné lokalitě byl management vyhodnocen jako **zcela nevhodný** a **žádný**. Nedostatků v péči lze v zásadě shrnout do dvou bodů, kterými jsou pozdě provedená jarní seč případně absence jedné seče nebo vynechaný event. nedostatečně provedený jarní či podzimní výhrab lokality. Na jedné lokalitě byl proveden management **nevhodný pro hořečky**. Jedná se o lokalitu č. 33 PP Svatý kříž, louka nad městem, Chvalšiny. Zde probíhá celosezónní pastva skotu v režii majitele bez přihlédnutí ke specifickým péče

¹ jedná se o management plochy (pozemek ve správě AOPK ČR), která navazuje na lokalitu č. 48

o hořečkové lokality. **Žádný** management nebyl ani v tomto roce realizován na lokalitě Horní Brzotice (lok. 66), která se nachází na aktivní dělostřelecké střelnici.

Na základě výsledků provedeného monitoringu je zřejmé, že péče o většinu lokalit se daří zajistit a probíhá v souladu s nároky druhu. Prostor pro optimalizaci managementu na řadě lokalit zde ovšem stále je.

V rámci 18 „živých“ neprioritních lokalit byl **optimální** popř. **dostatečný** management realizován na 9 lokalitách. Na 4 lokalitách je možné označit probíhající management za **ne zcela dostačující**. Na 3 lokalitách byl prováděn management **nevhodný** bez ohledu na požadavky hořečků (lokalita č. 25 Dvorec, louka nad obcí, č. 49 Zašovice, Salátův kopec a č. 74 Rychnov nad Kněžnou, u Červinků). **Žádný** management nebyl ani v tomto roce realizován na lokalitách č. 72 Domanice, při lesní cestě na SSZ svazích Hradce. Zde se jedná o zřejmě nepříliš perspektivní, malé populace.

Detailní přehled realizovaných opatření je uveden v příloze č. 1 Monitoring hořečku mnohotvarého českého (*Gentianella praecox* subsp. *bohémica*) v ČR (sezóna 2023) zpracované ZO ČSOP Silvatica, RNDr. J. Brabcem. Součástí přílohy je zároveň **zhodnocení a návrh managementu pro následující období roku 2024**.

3.1.1 Seč

Seč byla realizována na 27 prioritních a 14 neprioritních lokalitách. Nedostatek, který při realizaci nastává, je špatné načasování, jehož vlivem může dojít k poškození hořečků v období jejich dlouhivého růstu, období kvetení a zrání semen. Častou příčinou je pozdě provedená jarní seč po 5. 6., případně absence druhé seče, u které je však nutné zhodnotit aktuální stav a užitnost konkrétní lokality. Příkladem ne zcela optimálního načasování mohou být např. prioritní lokality č. 3 Kozlovská stráň, č. 8 Onšovice, PP Háje, osamocený holý vršek, č. 32 Chvalšiny, S až SSZ svahy Svatého kříže, č. 59 Pohorsko, louka pod studánkou nebo neprioritní lokality č. 9 Onšovice, PP Háje, vršky v polích, č. 15 PR Opolenec, rozcestí na vrcholu a č. 67 Horní Štěpánov, svah vrchu Větrák. Jarní event. podzimní seč byla vynechána v roce 2023 na řadě lokalit (č. 30 Dobročkov, PR Dobročkovské hadce, č. 31 Chvalšiny, JZ svahy Svatého kříže, č. 39 Hroby, úvozová cesta v PP Hroby, č. 54 Dobrá Voda, u hájovny Pustina a č. 69 Lavičky, V Kučerkách). Na některých lokalitách také došlo k nepřesnému vymezení hořečkové plochy popř. nerespektování těchto vymezení zhotovitelem a letní seč okolních porostů poškodila také plochy s výskytem hořečků. Lokalita č. 25 Dvorec, louka nad obcí je sečena majitelem bez ohledu na požadavky ZP. Jedná se o malou, neperspektivní lokalitu.

3.1.2 Pastva

Pastva byla realizována na 7 prioritních a 2 neprioritních lokalitách, tento počet zahrnuje též pastvu na lokalitách mimo hořečkové plochy. Vyhodnocení managementu jako nedostatečného nebo nevhodného z důvodu pastvy pramení ze dvou příčin: 1) nevhodná intenzita (nízká nebo naopak přílišná) – pastva musí být natolik intenzivní, aby narušila souvislost travního drnu a zároveň odebrala biomasu a netvořila se tak vrstva stařiny a mechů; 2) nevhodné načasování, přičemž pravidla jsou shodná s načasováním sečí. Nezřídka se také stává, že lokality hořečků bývají neřízeně přepaseny dobyt看, který se nachází na vedlejších plochách. Dochází tak k poškození kvetoucích rostlin. To se stalo v roce 2023 na lokalitě č. 69 Lavičky, V Kučerkách.

Většina pasených lokalit však byla v roce 2023 obhospodařována vhodným způsobem. Výjimku tvořila již zmíněná lokalita č. 69 a další tři lokality, na kterých není management cíleně upraven s ohledem na požadavky hořečků a pastva probíhá v nevhodnou tj. lokalita č. 33 PP Svatý kříž, louka nad městem, Chvalšiny, č. 49 Zašovice, Salátův kopec a 74 Rychnov nad Kněžnou, u Červinků.

3.1.3 Vyhrabávání, vláčení a jiné narušování drnu

Narušování drnu bylo realizováno na 24 prioritních a 11 neprioritních lokalitách. Metody a frekvenci narušování drnu je nutné posuzovat individuálně pro každou lokalitu. Častou chybou je nízká intenzita výhrabu, která nezajistí úplné odstranění mechu a vrstvy stařiny. Na většině obhospodařovaných lokalit byl výhrab provedený kvalitně a pečlivě, některé by zasloužily zásah větší intenzity, jako např. lokalita č. 32 Chvalšiny, S až SSZ svahy Svatého kříže, č. 42 Olešnice v Orlických horách, PR Hořečky, č. 47 Radonín, PP Na Kopanínách, č. 52 Protivanov, PP U Žlábku. Na některých lokalitách se v loňském roce výhrab realizovat nepodařilo (lokalita č. 2 Hartmanice, ochránářský koutek Hamižná, č. 65 Olešnice v Orlických horách, sjezdovka U Židků a 69 Lavičky, V Kučerkách).

3.1.4 Asanační opatření

Asanační práce probíhaly pouze v minimálním rozsahu. Lokality jsou dlouhodobě obhospodařovány. V loňském roce probíhaly asanační práce pouze na 3 prioritních lokalitách a spočívaly ve výřezu dřevin. Na lokalitě č. 8 Onšovice, PP Háje, osamocený holý vršek došlo k příliš razantnímu zásahu a oslunění lokality bez ponechání toulavého stínu, což může mít do budoucna na populaci hořečků negativní vliv.

Tab. 2: Péče o prioritní lokality hořečku v roce 2023

Tabulka zahrnuje všechny „živé“ lokality. Na některých lokalitách se nepodařilo realizovat veškerá plánovaná opatření, ale při zajištění optimální péče v následujícím období nebudou mít na kvalitu péče o lokality zásadní vliv.

č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Financování
2	Hartmanice, ochránářský koutek Hamižná	seč	-	-	-	Správa CHKO Šumava	PPK, NPO – POPFK (seč)
3	PP Kozlovská stráž	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet
6	Vlkonice, louka pod lesem	seč	-	výhrab	-	KÚ Plzeňského kraje	rozpočet kraje
8	Onšovice, PP Háje, osamocený holý vršek	seč	-	výhrab	asanace	KÚ Jihočeského kraje	projekt CZ-SK SOUTH LIFE

č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Financování
13	PR Opolenec, tzv. Vanického louka	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet
26	Albrechtice u Sušice, NPP Pastviště u Fínů	seč	-	výhrab	-	AOPK – RP SCHKO Český les	PPK A
29	Kralovice, PR Kralovické louky ²	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	projekt CZ-SK SOUTH LIFE
30	Dobročkov, PR Dobročkovské hadce	seč	pastva	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	AEKO + projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet
31	Chvalšiny, PP Svatý kříž – JZ svahy	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	rozpočet kraje
32	Chvalšiny, PP Svatý kříž – S až SSZ JZ svahy	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	rozpočet kraje
33	Chvalšiny, PP Svatý kříž – louka nad městem	-	pastva	-	-	péči provádí majitel – nejedná se o hořečkový management	
34	Podvoří, Volský vrch	seč	-	výhrab	-	AOPK ČR – RP Jižní Čechy	NPO-POPFK interní

² Na lokalitě již 10 let nebyly pozorovány kvetoucí rostliny. Lokalita je součástí EVL Zlatý potok v Pošumaví, v rámci záchranného programu je nadále sledována.

č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Financování
37	Polná na Šumavě, bývalé lůmky	seč	-	výhrab	asanace	AOPK ČR – RP Jižní Čechy	NPO-POPFK interní
38	Vyšný, louka nad cestou NPR Vyšenské kopce	seč	-	výhrab	-	AOPK ČR – RP Jižní Čechy	NPO-POPFK interní
39	Hroby, úvozová cesta v PP Hroby	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet
42	Olešnice v Orlických horách, PR Hořečky	seč	-	výhrab	-	AOPK ČR – RP Východní Čechy	PPK A
47	Radonín, PP Na Kopaninách	-	pastva	výhrab	-	KÚ Kraje Vysočina	rozpočet kraje
48	Číchov, sjezdovka Na Jalovci	seč	-	výhrab	-	KÚ Kraje Vysočina	rozpočet kraje
48 ³	Číchov, sjezdovka Na Jalovci	-	pastva	-	-	AOPK ČR – RP SCHKO Žďárské vrchy	POPFK interní
51	Číchov, stráž u železniční zastávky Číchov	seč	-	výhrab	-	KÚ Kraje Vysočina	rozpočet kraje
52	Protivanov, PP U Žlábku	seč	-	výhrab	-	KÚ Olomouckého kraje	rozpočet kraje

³ jedná se o management plochy (pozemek ve správě AOPK ČR), která navazuje na lokalitu č. 48

č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Financování
54	Dobrá Voda, u hájovny Pustina	seč	-	výhrab	-	Správa NP Šumava	OPŽP
55	Slučí Tah, okraj cesty	seč	-	výhrab	asanace	Správa NP Šumava	OPŽP
56	Javorník, Tejmlův, tzv. Šťouralova louka	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	AEKO + projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet
59	Pohorsko, louka pod studánkou	seč	-	-	-	KÚ Plzeňského kraje	Rozpočet kraje
61	Borová Lada, Zahrádky, pastvina pod silnicí	seč	-	výhrab	-	Správa NP Šumava	
64	Horní Albeřice, Albeřické lomy	seč	pastva	výhrab	-	Správa KRNAP	
65	Olešnice v Orlických horách, sjezdovka U Žídků	seč	-	-	-	AOPK ČR RP Východní Čechy	NPO-POPFK externí
66	Horní Brzotice (VÚ Boletice), cílová plocha střelnice ⁴	-	-	-	-	Újezdní úřad Boletice	

⁴ management nelze zajistit vzhledem k lokalizaci populace na aktivní střelnici

č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Financování
68	Nové Hutě, PP Pasecká slat'	seč	pastva	výhrab	-	Správa CHKO Šumava	PPK, NPO- POPFK (seč)
69	Lavičky, V Kučerkách	seč	pastva	-	-	KÚ kraje Vysočina	rozpočet kraje, pastva mimo horečkové plochy

Tab. 3: Péče o neprioritní lokality hořečku v roce 2023

Tabulka zahrnuje všechny „živé“ lokality druhu.

č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Financování
7	Vlkonice, loučka mezi lesíky	seč	-	-	-	KÚ Plzeňského kraje	rozpočet kraje
9	PP Háje, vršky v polích, Onšovice	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	projekt CZ-SK SOUTH LIFE
14	PR Opolenec, u jeskyně	seč	-	-	-	KÚ Jihočeského kraje	projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet
15	PR Opolenec, rozcestí na vrcholu	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet
17	PP Úbislav, louka na Z okraji obce	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet

č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Financování
18	PP Jaroškov, okraj lomu, Stachy	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet
21	PP Čistá hora, Horosedly	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	AEKO + projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet
25	Dvorec, louka nad obcí	seč	-	-	-	péči provádí majitel – nejedná se o hořečkový management	
35	Boletice, vrch Olymp	seč	-	výhrab	-	AOPK ČR – RP Jižní Čechy	NPO-POPFK interní
49	Zašovice, Salátův kopec	-	pastva	-	-	volná krajina (středisko EV Chaloupky)	AEKO - dotace
57	PR Nad Zavírkou, tzv. Machů louka, Javorník	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	AEKO + projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet
67	Horní Štěpánov, svah vrchu Větrák	seč	-	výhrab	-	AOPK ČR – RP Olomoucko	PPK B
70	NPR Vyšenské kopce, Bártlovy louky, Nové Dobrkovice	seč	-	výhrab	-	AOPK ČR – RP Jižní Čechy	NPO-POPFK interní

č.	Lokalita	3.1.1. Seč	3.1.2. Pastva	3.1.3. Výhrab	3.1.4. Asanace	Péči o lokalitu zajišťuje	Financování
72	Domanice, při lesní cestě na SSZ svazích Hradce	-	-	-	-	volná krajina	-
74	Rychnov nad Kněžnou, u Červenků	-	pastva	-	-	volná krajina – majitel (nejedná se o hořečkový management)	
75	Trpín, JZ svahy	seč	-	výhrab	-	KÚ Pardubického kraje	-
76	Sudslavice, PR Opolenec, tzv. „Hruštičková louka“	seč	-	výhrab	-	KÚ Jihočeského kraje	projekt CZ-SK SOUTH LIFE + krajský rozpočet

3.2 Péče o druh

Péče o druh probíhá formou podpory stávajících populací výsevem semen do připravených vhodných podmínek vždy v rámci lokality. Opatření se provádí na řadě lokalit bez podrobnější dokumentace

Na lokalitě Boletice, vrch Olymp (lok. 35) byla v roce 2012 zahájena repatriace druhu. Jednotlivá opatření jsou podrobně monitorována a vyhodnocována.

3.2.2 Podpora stávajících populací

Na lokalitách č. 13 PR Opolenec, tzv. Vanického louka, 18 PP Jaroškov, okraj lomu, Stachy a č. 68 Nové Hutě, PP Pasecká slat' došlo za účelem zachování co nejvíce semen na lokalitách před sečí k vytřesení semen, příp. byly některé rostliny ostříhány a následně po provedeném managementu, vráceny zpět na plochy. Tato opatření zřejmě probíhají i na jiných lokalitách, bez podrobnější evidence.

3.2.3 Repatriace druhu

Opatření bylo realizováno z NPO-POPFK.

Lok. Boletice, vrch Olymp (lok. 35)

V roce 2023 na lokalitě kvetlo celkem 16 rostlin *Gentianella praecox* subsp. *bohemica*. Stabilně jsou kvetoucí rostliny na lokalitě zaznamenávány od roku 2017, přesevají se a udržují se samovolně i mimo výsevové plochy.

Tab. 4: Vývoj početnosti kvetoucích hořečků na lokalitě Boletice, vrch Olymp od roku 2011

rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
počet kvetoucích rostlin	0	1	0	10	0	0	23	1	89	45	67	131	16

V roce 2023 probíhal na lokalitě podrobný monitoring celé lokality a výsevových ploch. Pokud bude v příštím roce dostatek semen na zdrojových lokalitách, je plánováno v repatriaci pokračovat a založit nové plochy.

Součástí repatriace je i obhospodařování pokusných ploch a koordinace obhospodařování cílové lokality „Boletice, vrch Olymp“. Výsledná zpráva z repatriace v roce 2023 je uvedena v příloze č. 2.

3.3 Monitoring

Opatření bylo financováno z NPO-POPFK.

3.3.1 Extenzivní monitoring populací

Monitoring byl v roce 2023 proveden na 52 lokalitách - na celé ploše lokalit a v celé populaci prostým spočtením jedinců, a to v dobře počitatelné fenologické fázi (v plném květu či těsně po odkvětu).

V roce 2023 byla Aloisem Pavlíčkem objevena nová lokalita na území Národního parku Šumava. Zaznamenáno bylo 11 kvetoucích rostlin. Celkový počet lokalit známých po roce 2000 tak byl navýšen na 77. Na lokalitě č. 25 Dvorec, louka nad obcí, kde byl v loňském roce zaznamenán 1 ex. hořečku po 14 letech, nebyl výskyt potvrzen. Zda se jednalo o potomka původní populace nebo došlo k nezáměrnému zavlečení semen z okolních lokalit, není zřejmé. Lokalita bude dále sledována. K roku 2023 je v ČR 47 „živých“ lokalit *Gentianella praecox* subsp. *bohemica*, respektive lokalit, kde byly kvetoucí rostliny zaznamenány alespoň 1x v přechozích 10 letech.

Jak vyplývá z monitorovací zprávy, loňský rok byl co do počtu kvetoucích rostlin nadprůměrný a lze jej hodnotit značně příznivě. Na všech známých lokalitách bylo loni zaznamenáno celkem 19 749 kvetoucích rostlin na 32 lokalitách. Od doby soustavného monitoringu od roku 2000 se jedná o čtvrtou nejvyšší hodnotu. Nejbohatší lokalitou byla v roce 2023 č. 68 Nové Hutě, PP Pasecká slat' s počtem 5055 jedinců. Celkem 4 populace zaznamenaly v roce 2023 maximální počty kvetoucích rostlin za celkovou dobu sledování. Jedná se o lokality č. 13 PR Opolenec, tzv. Vanického louka, č. 15 PR Opolenec, rozcestí na vrcholu, č. 55 Slučí Tah, okraj cesty a č. 68 Nové Hutě, PP Pasecká slat'. Z dlouhodobějšího srovnání ale vyplývá, že klesá počet lokalit s kvetoucími hořečkami v daném roce a

sníží se také celkový počet „živých“ lokalit na území ČR (malé a extrémně malé populace vymírají). Podrobné údaje jsou součástí přílohy č. 1.

Tab. 5.: Počty kvetoucích exemplářů *Gentianella praecox* subsp. *bohemica* na **prioritních** lokalitách v České Republice za období od r. 2018. Barva pole označuje vhodnost managementu lokality (zelená – dostatečný, oranžová – ne zcela dostatečný nebo ne zcela vhodně načasovaný, červená – nevhodný nebo žádný). Číslo v závorce označuje další dvouleté exempláře hořečků nalezené na lokalitě, které však byly v době monitoringu již zcela suché (nepřinesly tudíž žádná semena). Na lokalitách č. 2 Hartmanice, ochranný koutek Hamižná, č. 13 PR Opolenec, Vanického louka a č. 48 PP Na Jalovci, Číchov dochází ke křížení s druhem *G. amarella* a jsou uvedeny i počty *Gentianella amarella* a jejich kříženců.

č.	název	2018	2019	2020	2022	2023
2	Hartmanice, ochranný koutek Hamižná	6	8	5	21 GB + 1 GB/ GxA + 2 GxA + 10 GA	26 GB + 2 GB/ GxA + 122 GxA + 24 GA
3	PP Kozlovská stráň	6	22	112	25	201
6	Vlkonice, louka pod lesem	174	137	714	195	258
8	PP Háje, osamocený holý vršek, Onšovice	15	2173	2143	1059	255
13	PR Opolenec, tzv. Vanického louka	123 GB + 89 GB/GxA + 435 GxA + 190 (10) GA	483 GB + 60 GB/GxA + 259 GxA + 569 GA	478 GB + 6 GB/GxA + 76 GxA + 616 GA	271 GB + 21 GB/ GxA + 94 GxA + 155 GA	383 GB + 562 GB/ GxA + 231 GxA + 855 GA
26	NPP Pastviště u Fínů, Albrechtice u Sušice	17	0	0	3	6
29	PR Kralovické louky, Kralovice	0	0	0	0	0
30	PR Dobročkovské hadce, Dobročkov	69	798	2014	1839	1942
31	PP Svatý kříž, JZ svahy, Chvalšiny	827	2317	723	923	1826
32	PP Svatý kříž, S až SSZ svahy, Chvalšiny	666	1189	323	310	1561
33	PP Svatý kříž, louka nad městem, Chvalšiny	0	0	0	0	0
34	Podvoří, Volský vrch	57	2	72	128	114
37	Polná na Šumavě, bývalé lůmky	493	400	167	74	155
38	NPR Vyšenské kopce, louka nad cestou z osady, Vyšný	3	2	0	0	0
39	PP Hroby, Hroby	291	1162	151	495	623
42	PR Hořečky, Olešnice v Orlických horách	2357	717	491	381	118
46	PP Kamenný vrch, Heraldice	0	0	0	0	0
47	PP Na Kopanínách, Radonín	0	0	0	0	0
48	PP Na Jalovci, Číchov	2	1	43 GB + 4 GA	27–28 GB + 0– 1 GA ?	62 GB + 42 GA + 2 GxA

č.	název	2018	2019	2020	2022	2023
51	Číchov, stráž u železniční zastávky Číchov	5	8	3	8	0
52	PP U Žlfbku, Protivanov	20	31	203	214	396
54	Dobrá Voda, u hájovny Pustina	330	4252	1092	3773	1536
55	Slučí Tah, okraj cesty	738	2156	1990	2671	3373
56	PR Nad Zavírkou, tzv. Šťouralova louka, Javorník	0	0	0	0	0
59	PP Pohorsko, louka pod studánkou	174	85	664	296	658
61	Borová Lada, Zahrádky, pastvina pod silnicí	9	49	48	88	209
62	PR Štíří důl, Vojnův Městec	0	0	0	-	-
64	Horní Albeřice, Albeřické lomy	23	0	1	2	9
65	Olešnice v Orlických horách, sjezdovka U Žídků	0	0	0	0	0
66	Horní Brzotice (VÚ Boletice), cílová plocha střelnice	155	165	67	2	34
68	PP Pasecká slat', Nové Hutě	282	793	904	1703	5055
69	Lavičky, „V Kučerkách“	22	12	2	33	4

Tab. 6.: Počty kvetoucích exemplářů *Gentianella praecox* subsp. *bohemica* na **neprioritních** lokalitách v České Republice za období od r. 2018. Barva pole označuje vhodnost managementu lokality (zelená – dostatečný, oranžová – ne zcela dostatečný nebo ne zcela vhodně načasovaný, červená – nevhodný nebo žádný). Žlutá barva označuje lokalitu zaniklou. Na lokalitě č. 15 PR Opolenec a č. 18 Jaroškov dochází ke křížení s druhem *G. amarella* a jsou uvedeny i počty *Gentianella amarella* a jejich kříženců.

č.	název	2018	2019	2020	2022	2023
1	Chvalšovice, louka u obce	-	-	-	-	-
4	Vlkonice, bývalá cesta	0	0	0	-	-
5	Vlkonice, louka v obci	0	0	0	-	-
7	Vlkonice, loučka mezi lesíky	0	0	13	0	6
9	PP Háje, vršky v polích, Onšovice	0	82	24	25	81
10	Onšovice, stráně nad Spůlkou	0	0	0	0	-
11	Dolany, stráž nad potokem	0	-	-	-	-
12	Dolany, louka u kóty 647,5	0	0	0	0	0

č.	název	2018	2019	2020	2022	2023
14	PR Opolenec, u jeskyně	0	0	0	0	0
15	PR Opolenec, rozcestí na vrcholu	1 GB + 0 GxA + 48 GA	0 + 3 GxA + 189 GA	3 GB + 0 GxA + 267 GA	0	53 (GB) + 2 GxA/GB + 451 GA
16	Bošice, na návsi	0	0	-	-	-
17	PP Úbislav, louka na Z okraji obce	2	75	7	28	24
18	PP Jaroškov, okraj lomu, Stachy	69 GB (120 GxA, 280 GA a 20 GB/GxA)	252 GB (87 GxA, 36 GA, 11 GB/GxA a 1 GA/GxA)	111 GB (15 GxA, 32 GA 2 GB/GxA a 0 GA/GxA)	35 GB (12 GxA, 2 GA, 1 GB/ GxA a 0 GA/ GxA)	170 GB (124 GxA, 23 GA, 2 GB/ GxA, 2 GA/ GxA, 2 indet.)
19	Zdíkov, Drviště, jáma v pastvině	0	0	0	0	-
20	PP Na Vysokém, Krušlov	0	0	0	-	-
21	PP Čistá hora, Horosedly	0	2	0	5	0
22	Stachy, Jáchymov, pastvina nad samotou Z obce	-	-	-	-	-
23	Nový Dvůr, pod transformátorem	-	-	-	-	-
24	Lštění, pastvina u kaple	0	-	-	0	0
25	Dvorec, louka nad obcí	0	-	-	1	0
27	Albrechtice u Sušice, nad samotou U Fínů	0	0	0	0	0
28	Horní Kožlů, SV okraji obce	-	-	-	-	-
35	Boletice, vrch Olymp	89	45	67	131	16
36	Beníkovice, svahy kóty 648 m n. m.	-	-	-	-	-
40	Černý Důl, lom na Bíneru	0	0	-	-	-
41	Pod Machovskými Končinami u Machova	0	0	-	-	-
43	Olešnice v Orlických horách, u přechodu Čihalka	0	0	0	0	0
44	Částkovice, na SZ okraji obce	-	-	-	-	-
45	PP Jersínská stráň, Jersín	0	0	0	-	-
49	Zašovice, Salátův kopec	0	0	0	0	0
50	Bory, Těšíkův mlýn	-	-	-	-	-
53	Kvilda, Vilémov, u čističky odpadních vod	0	0	0	0	-
57	PR Nad Zavírkou, tzv. Machů louka, Javorník	0	0	0	0	15

č.	název	2018	2019	2020	2022	2023
58	Javorník, Tejmlov, u chat č. p. 14 a 73	0	0	-	-	-
60	Borová Lada, Zahradky, pastvina nad silnicí	0	0	-	-	-
63	Radostín, Radostínská stráň u Padrtn	0	0	-	-	-
67	Horní Štěpánov, svah vrchu Větrák	0	0	0	0	0
70	NPR Vyšenské kopce, Bártlovy louky, Nové Dobrkovice	63	154	505	195	1
71	Rovná, lom na Zbuši	0	0	0	0	-
72	Domanice, při lesní cestě na SSZ svazích Hradce	0	0	0	0	0
73	Domanice, bývalé meze s výsadbou lesních kultur na S svazích Hradce	0	0	0	0	0
74	Rychnov nad Kněžnou, u Červenků	0	0	0	0	0
75	Trpín, JZ svahy	0	2	0	0	0
76	Sudslavice, PR Opolenec, tzv. „Hruštičková louka“	0	0	0	0	0
77	Nové Údolí, pastvina cca 20 m S stavení					11 ⁵

3.3.2 Záznam managementu a stavu lokalit v současnosti a minulosti (součást doprovodného monitoringu)

Monitoring počtu jedinců na každé extenzivně monitorované lokalitě bude kombinován se záznamem o kvalitě managementu se zaměřením na:

a) co nej přesnější záznam způsobu obhospodařování lokality v sezóně (datum seče, pastvy, intenzita pastvy, způsob likvidace posečené biomasy – odstraněna na zeleno, usušena na lokalitě, ponechána na lokalitě apod.);

b) narušení vegetačního krytu na lokalitě (např. rytí prasat, intenzivní sešlap, projetí buldozeru, čerstvé koleje od vozidel apod.);

c) subjektivní zhodnocení nárůstu biomasy a jejího zapojení;

d) subjektivní odhad vlivu obhospodařování na populaci.

Doprovodný monitoring byl loni proveden na 52 lokalitách. Záznam a hodnocení kvality managementu v roce 2023 vč. návrhu opatření pro další sezónu jsou uvedeny v příloze č. 1 tohoto dokumentu.

⁵ Nově objevená lokalita, bližší údaje a hodnocení managementu bude součástí zprávy za rok 2024

3.3.4 Monitoring stavu rostlin (tzv. intenzivní monitoring)

Monitoring stavu rostlin byl zadán na 21 lokalitách, proveden byl s ohledem na přítomnost kvetoucích rostlin na 16 lokalitách. U populací do 30 exemplářů u všech jedinců, u populací větších u 30 standardizovaně vybraných jedinců. Monitoring spočívá v následujícím záznamu u každé rostliny:

- a) zda je rostlina posečena, ukousnuta či jinak poškozena,
- b) celková výška rostliny a počet internodií (u posečených či ukousnutých rostlin se zaznamenává celková výška a výška posečení, ukousnutí či poškození,
- c) celkový počet květů (respektive plodů),
- d) odhadem procento květů (plodů), která pravděpodobně nepřinesou semena. (Jde o vzácně, většinou pak ale masivně zaznamenané vyžírání semeníků.)

Primární data byla dodána AOPK ČR. Výsledky intenzivního monitoringu (zejména data o posečení) jsou zpracovány ve formě doporučení do monitorovací zprávy tak, aby v následujícím roce byl management nastaven lépe např., aby nedocházelo k špatně načasované seči a posečení jedinců atd. Data o životaschopnosti populací nelze vyhodnocovat pro každý rok, jedná se o zjištění dlouhodobějších trendů a budou vyhodnoceny v delším časovém intervalu.

Cílem opatření je získat přehled o životaschopnosti jedinců v populaci a přibližně odhadnout produkci semen. Velké rozdíly v životaschopnosti jednotlivých rostlin panují jak mezi lokalitami, tak mezi jednotlivými sezónami a neexistuje zde jednoduchá přímá úměra.

Tab. 7.: Seznam lokalit, kde byl v roce 2023 proveden intenzivní monitoring:

č. lokality	název lokality
3	PP Kozlovská stráň, Kozlov
6	Vlkonice, louka pod lesem
8	PP Háje - osamocený holý vršek, Onšovice
17	PP Úbislav, louka na Z okraji obce, Úbislav
18	PP Jaroškov - okraj lomu, Jaroškov
30	PR Dobročkovské hadce, Dobročkov
31	PP Svatý kříž – JZ svahy, Chvalšiny
32	PP Svatý kříž – S až SSZ JZ svahy, Chvalšiny
34	Podvoří, Volský vrch
37	Polná na Šumavě, bývalé lůmky
39	PP Hroby – úvozová cesta, Hroby
42	PR Hořečky, Olešnice v Orlických horách
52	PP U Žlábku, Protivanov
55	Slučí Tah, okraj cesty
59	Pohorsko
64	Horní Albeřice, Albeřické lomy

3.5 Výchova a osvěta

3.5.4 Provoz webových stránek druhu a jeho záchranného programu

Opatření nevyžadovalo finanční zajištění.

V roce 2023 byly průběžně aktualizovány webové stránky druhu v rámci www.zachranneprogramy.cz s cílem uveřejnit odborné informace o *G. praecox* subsp. *bohémica*, vlastní záchranný program, ochrannářské publikace a studie, aktuální údaje o stavu lokalit a novinkách v ochraně druhu.

Prezentace záchranného programu druhu veřejnosti probíhá též na facebooku <https://www.facebook.com/zachranneprogramy>

3.6.2. Zajištění územní ochrany lokalit

V loňském roce byl schválen nový plán péče o NPR Vyšenské kopce na období 2024 – 2038. NPR zahrnuje lokalitu č. 70 NPR Vyšenské kopce, Bártlovy louky, Nové Dobrkovice, lokalita č. 38 NPR Vyšenské kopce, louka nad cestou z osady, Vyšný zasahuje do ochranného pásma NPR.

Plán péče zohledňuje požadavky záchranného programu na management hořečků.

SHRNUTÍ

- V roce 2023 byla objevena nová lokalita ve vrcholové části Šumavy. Celkový počet známých lokalit hořečku byl tím navýšen na 77. Celkem 30 lokalit druhu lze považovat za zaniklé popř. pravděpodobně zaniklé.
- Z 32 prioritních lokalit druhu, lze 3 označit za zaniklé. Management byl v roce 2023 prováděn s výjimkou jedné na všech zbývajících lokalitách, z čehož na 14 byl hodnocen jako **optimální** popř. **dostatečný**, na 13 lokalitách jako **ne zcela dostatečný**. Jako **zcela nevhodný** byl vyhodnocen management na 1 lokalitě. **Žádný** management nebyl ani v tomto roce realizován na lokalitě Horní Brzotice (VÚ Boletice), cílová plocha střelnice (lok. č. 66), která se nachází na aktivní dělostřelecké střelnici. Na základě výsledků provedeného monitoringu je zřejmé, že péče o většinu prioritních lokalit se daří zajistit a probíhá v souladu s nároky druhu. Přesto je zde prostor pro další zkvalitňování péče. V roce 2023 bylo na řadě lokalit vynecháno jednoho obhospodařování a pozdně jarní seč byla provedena později, než by bylo optimální. V rámci 44 neprioritních lokalit lze 27 považovat za zaniklé. Na zbývajících byl realizován management různé úrovně na 17 z nich.
- V roce 2024 by měl být nadále dále kladen důraz na udržení a zkvalitnění péče o biotop na **prioritních lokalitách**, což je zcela zásadní z hlediska zachování populací a naplnění cílů záchranného programu.
- Na všech známých lokalitách bylo v roce 2023 zaznamenáno celkem 19749 kvetoucích rostlin a z toho pohledu lze tento rok hodnotit jako nadprůměrný. V rámci soustavného monitoringu od roku 2000 se jedná celkově o čtvrtou nejvyšší hodnotu. Celkem čtyři lokality také loni zaznamenaly své maximum. Kvetoucí rostliny ale byly přítomny pouze na 32 lokalitách z celorepublikového počtu 47 živých populací.

Financováno Evropskou unií. Údaje a informace zveřejněné v tomto vyhodnocení realizačního projektu vyjadřují názor či stanovisko pouze Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, nikoliv Evropské unie ani CINEA. Evropská unie ani CINEA nejsou odpovědní za jakékoliv použití informací, které toto vyhodnocení realizačního projektu obsahuje.

Příloha:

1. Monitoring hořečku mnohotvarého českého (*Gentianella praecox* subsp. *bohemica*) v ČR (sezóna 2023), RNDr. J. Brabec, ZO ČSOP Silvatica
2. Posílení populace hořečku mnohotvarého českého (*Gentianella praecox* subsp. *bohemica*) na lokalitě „Boletice, vrch Olymp“ u kostela sv. Mikuláše (repatriační zpráva za rok 2023), RNDr. J. Brabec, ZO ČSOP Silvatica

Zkratky:

AOPK ČR – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky

AOPK ČR – RP – Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky – Regionální pracoviště

ČOV – čistíčka odpadních vod

EVL – Evropsky významná lokalita

CHKO – Chráněná krajinná oblast

NP – Národní park

NPP – Národní přírodní památka

NPR – Národní přírodní rezervace

LIFE – finanční nástroj EU pro životní prostředí a klima

OPŽP – Operační program životní prostředí

NPO-POPFK – Národní plán obnovy – Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny

POPFK – Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny

PP – Přírodní památka

PPK – Program péče o krajinu

PR – Přírodní rezervace

PRV – Program rozvoje venkova

RP – Realizační projekt

SCHKO – Správa chráněné krajinné oblasti

VÚ – Vojenský újezd

ZP – Záchranný program